

3.3 Kødbyerne

Produktionens København: Kommunens slagterhuse og funktionalistiske fødevarerfabrik.

Beskrivelse af kulturmiljøet

Kulturmiljøet omfatter Den Brune Kødbý og Den Hvide Kødbý.

Begrundelse

Den Brune Kødbý og Den Hvide Kødbý udgør et samlet kulturmiljø, der fortæller om den animalske fødevarerproduktion i København fra slutningen af 1800-tallet og frem til 1992. Anlægget fremstår helstøbt med få senere tilføjelser og er det eneste af sin art i København. Den Hvide Kødbý fra første halvdel af 1930'erne er desuden et af de første planlagte funktionalistiske byggerier i Danmark og et hovedværk i dansk funktionalistisk arkitektur. Den Brune og Den Hvide Kødbý er et af Slots- og Kulturstyrelsens 25 nationale industriminder.

Kødbýens etapevise tilblivelse

Den Brune Kødbý blev indviet i 1879 som byens nye, offentlige slagtehus. Den Brune Kødbý erstattede det hidtidige kvægtorv Trommesalen og flere private slagtehuse, da kreaturslagtningen her kunne ske under bedre hygiejniske forhold. Kødbýen blev hurtigt udvidet med flere slagtehuse og i 1901 blev Øksnehallen tilføjet. I første del af 1900-tallet kunne de hygiejniske forhold ikke længere leve op til samtidens standard, og kommunen opførte Den Hvide Kødbý i 1931-1934. Den Hvide Kødbý blev disponeret efter en detaljeret og rationel plan for den industrielle kødproduktion, og anlægget blev udformet efter funktionalistiske principper i et enkelt, geometrisk formsprog, der signalerede renlighed og hygiejne.

Produktion og salg af fødevarer i Kødbýen

I kødbýerne ankom de levende kreaturer med godstransport via jernbanen syd for Ingerslevsgade og blev solgt i Øksnehallen, for derefter at blive opstaldet og slagtet i Den Brune Kødbý. Efter slagtingen blev kødet transporteret til nedkøling i Den Hvide Kødbý, hvor det blev solgt på flæskebørsen eller forarbejdet og senere solgt. Kødbýerne dannede på denne måde rammen om en gennemrationaliseret produktionsproces, hvor adskillelsen mellem de to kødbýer fortsat vidner om produktionsgangen og datidens stigende opmærksomhed på folkesundhed og hygiejne.

En særlig del af fortællingen er, at kommunen varetog flere forskellige funktioner i kødbýerne side om side med private slagtere og andre produktionsvirksomheder, der havde lejet sig ind i bygningerne.

Bærende bevaringsværdier

- Bebyggelsesplanen, herunder Den Brune og Den Hvide Kødbý hver for sig, men især som samlet anlæg med en klar strukturel adskillelse mellem de to kødbýer.
- De fredede og bevaringsværdige bygninger, herunder det ældre ensartede murstensbyggeri i Den Brune Kødbý og det funktionalistiske industrikompleks i hvidmalet jernbeton i Den Hvide Kødbý.
- Kvægtorvet og Flæsketorvet som centrale pladsdannelse i hver sin kødbý.
- Identitetsskabende elementer, der fortæller om områdets tidligere funktioner, herunder hejseværk, læsseramper, originale belægninger o.l.

Sårbarhed

Kulturmiljøet er sårbart overfor ændringer, der forringer aflæseligheden af områdets tidligere funktioner. Herunder er kulturmiljøet sårbart overfor nybyggeri, tilbygninger og ombygninger uden hensyntagen til de to kødbýers karakteristiske arkitektoniske udtryk, skala og bebyggelsesstruktur samt fjernelse af identitetsskabende elementer, som f.eks. hejseværk og originale belægninger. Kulturmiljøet er desuden sårbart overfor et vedligeholdelseefterslæb, der på sigt kan gøre det vanskeligt at bruge bygningerne til de aktiviteter, de er tiltænkt.

Nuværende sikring

- Dele af bebyggelsen i Den Brune Kødbý samt de fleste bygninger og belægninger i Den Hvide Kødbý er fredede.
- De resterende bygninger i Den Brune Kødbý er med få undtagelser udpeget som bevaringsværdige i kommuneplanen.
- Den Brune Kødbý og Den Hvide Kødbý er omfattet af lokalplaner, der udpeger størstedelen af de ikke-fredede bygninger som bevaringsværdige.

Udviklingsmuligheder

Der er i gældende lokalplanlægning mulighed for nybyggeri til serviceerhverv på Halmtorvet 15. Der er kun begrænsede udviklingsmuligheder i den resterende del af kulturmiljøet. Der skal i udviklingen af hele området værnes om de to kødbýers individuelle arkitektoniske og strukturelle træk samt de identitetsgivende elementer, der fortæller historien om kødbýernes tidligere funktioner.

